भाग ३

नेपाल सरकार

महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालयको

सूचना

बालबालिका सम्बन्धी (दोस्रो संशोधन) नियमावली, २०७६

बालबालिका सम्बन्धी नियमावली, २०५१ लाई संशोधन गर्न वाञ्छनीय भएकोले,

बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०७५ को दफा ८५ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी नेपाल सरकारले देहायका नियमहरू बनाएको छ ।

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ** : (१) यी नियमहरूको नाम "बालबालिका सम्बन्धी (दोस्रो संशोधन) नियमावली, २०७६" रहेको छ।

(२) यो नियमावली तुरून्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. **बालबालिका सम्बन्धी नियमावली, २०५१ को नियम २ मा संशोधन** : बालबालिका सम्बन्धी नियमावली, २०५१ (यस पछि "मूल नियमावली" भनिएको) को नियम २ को खण्ड (क) र (घ) को सट्टा देहायका खण्ड (क) र (घ) राखिएका छन् :-

"(क) "ऐन" भन्नाले बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०७५ सम्झनु पर्छ ।

(घ) "मन्त्रालय" भन्नाले नेपाल सरकार, महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालय सम्झनु पर्छ ।"

३. <u>मूल नियमावलीको नियम ३ मा संशोधन</u> : मूल नियमावलीको नियम ३ को सट्टा देहायको नियम ३ राखिएको छ :-

"३. <u>परिषद्</u> : (१) परिषद्मा देहाय बमोजिमका अध्यक्ष र सदस्य रहनेछन् :-

(क)	महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्री	–अध्यक्ष
(ख)	सचिव, मन्त्रालय	-सदस्य
(ग)	प्रहरी अतिरिक्त महानिरीक्षक, प्रहरी प्रधान कार्यालय (बालबालिका सम्बन्धी विषय हेर्ने)	-सदस्य
(घ)	सहसचिव, अर्थ मन्त्रालय	-सदस्य
(ङ)	सहसचिव, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय (बालबालिका सम्बन्धी विषय हेर्ने)	-सदस्य
(च)	सहसचिव, कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय	-सदस्य
(छ)	सहसचिव, गृह मन्त्रालय	-सदस्य
(ज)	सहसचिव, शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	-सदस्य
(झ)	सहसचिव, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय (स्थानीय तह हेर्ने)	-सदस्य
(ञ)	सहसचिव, स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालय	-सदस्य
(ट)	सहसचिव, श्रम, रोजगार तथा	-सदस्य

सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय

(ठ) सहसचिव, राष्ट्रिय योजना आयोग (बालबालिका सम्बन्धी विषय हेर्ने) -सदस्य

(ड) महाशाखा प्रमुख, मन्त्रालय (बालबालिका सम्बन्धी विषय हेर्ने) -सदस्य

(ढ) सचिव, प्रत्येक प्रदेशका बालबालिका सम्बन्धी विषय हेर्ने मन्त्रालय -सदस्य

(ण) बाल अधिकार, बाल संरक्षण, बाल कल्याण वा बाल न्यायका क्षेत्रमा कम्तीमा दश वर्षदेखि अविच्छिन्न रूपमा काम गरेका व्यक्तिमध्येबाट नेपाल सरकारले मनोनयन गरेका कम्तीमा दुई जना महिला सहित चार जना -सदस्य

(त) कार्यकारी निर्देशक –सदस्य–सचिव

(२) उपनियम (१) को खण्ड (ण) बमोजिम मनोनीत सदस्यको पदावधि चार वर्षको हुनेछ।

(३) उपनियम (१) को खण्ड (ण) बमोजिमको सदस्यमा मनोनयन हुनको लागि देहाय बमोजिमको योग्यता पूरा भएको हुनु पर्नेछ :–

(क) नेपाली नागरिक,

(ख) पैंतीस वर्ष उमेर पूरा भएको,

(ग) मान्यता प्राप्त विश्वविद्यालयबाट कम्तीमा स्नातक उपाधि हासिल गरेको,

(घ) भ्रष्टाचार, जबरजस्ती करणी, मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार, लागू औषध बिक्री,

वितरण तथा ओसारपसार, सम्पत्ति शुद्धीकरण, राहदानी दुरूपयोग, अपहरण सम्बन्धी कसूर, सङ्गठित अपराध, बालबालिका विरुद्धको कसूर, बाल अधिकार हनन् वा नैतिक पतन देखिने अन्य फौजदारी कसूरमा सजाय नपाएको,

(ङ) मनोनीत हुँदाको बखत कुनै राजनीतिक दलको सदस्य नरहेको।"

४. **मूल नियमावलीमा नियम ३क· थप** : मूल नियमावलीको नियम ३ पछि देहायको नियम ३क· थपिएको छ :-

"३क. परिषद्को काम, कर्तव्य र अधिकार : (१) परिषद्को काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :–

(क) परिषद्को दीर्घकालीन नीति, योजना र वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट स्वीकृत गर्ने,

(ख) बालबालिकाको अधिकारको सम्मान, संरक्षण, प्रवर्द्धन र परिपूर्तिको लागि आवश्यक नीति, कानून, योजना, कार्यक्रम र संस्थागत संयन्त्रको व्यवस्था गर्न नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय तहलाई सुझाव दिने,

(ग) नेपाल सरकारद्वारा सञ्चालित बालबालिका सम्बन्धी कार्यक्रमको अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा समीक्षा गरी सुझाव दिने,

(घ) नेपाल पक्ष रहेका बाल अधिकार सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि अन्तर्गत आवधिक प्रतिवेदन तयार गर्न सहजीकरण गर्ने,

(ङ) प्रदेश सरकार र स्थानीय तहद्वारा सञ्चालित बालबालिका सम्बन्धी कार्यक्रमको अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा समीक्षाका लागि सम्बन्धित प्रदेश र स्थानीय बाल अधिकार समितिसँग समन्वय र आवश्यक सहजीकरण गर्ने,

(च) बाल अधिकार संरक्षण तथा प्रवर्द्धन गर्ने सम्बन्धमा सरोकारवालाको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने,

(छ) प्रदेश र स्थानीय बाल अधिकार समितिबाट प्राप्त वार्षिक प्रतिवेदन तथा विवरण समेतको आधारमा बालबालिका सम्बन्धी राष्ट्रिय स्थिति प्रतिवेदन वार्षिक रूपमा सार्वजनिक गर्ने,

(ज) बालबालिका सम्बन्धी राष्ट्रिय सूचना प्रणालीको विकास, सञ्चालन, व्यवस्थापन तथा सुदृढीकरण गर्ने,

(झ) परिषद्को कार्यालय, कर्मचारी दरबन्दी तथा जनशक्ति र आर्थिक स्रोत साधनको व्यवस्था मिलाउने, परिचालन गर्ने, तालीम दिने तथा क्षमता अभिवृद्धि गर्ने,

(ञ) नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालयको स्वीकृति लिई बाल संरक्षण तथा बाल अधिकार प्रवर्द्धनका लागि द्विपक्षीय तथा बहुपक्षीय विकास साझेदार एवं अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्थाबाट प्राप्त सहायता परिचालन गरी आवश्यकता अनुसार कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने,

(ट) नेपाल सरकारको स्वीकृत योजना, वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम अनुकूल प्राथमिकता

निर्धारण गरी बाल संरक्षण तथा बाल अधिकार प्रवर्द्धनका लागि विशेष राष्ट्रिय अभियान सञ्चालन गर्ने ।

(२) परिषद्ले उपनियम (१) बमोजिम आफूलाई प्राप्त अधिकारमध्ये केही अधिकार आवश्यकता अनुसार कार्यकारी निर्देशकलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ।"

५. **मूल नियमावलीको नियम ६ मा संशोधन** : मूल नियमावलीको नियम ६ को उपनियम (२) मा देहायको प्रतिबन्धात्मक वाक्यांश थपिएको छ :-

"तर कुनै कारणले परिषद्को कार्यकारी निर्देशकको पद रिक्त भएमा यस उपनियम बमोजिम कार्यकारी निर्देशक नियुक्त नभएसम्मको लागि मन्त्रालयले सङ्घीय निजामती सेवाको कम्तीमा राजपत्रांकित द्वितीय श्रेणीको अधिकृत वा परिषद्को वरिष्ठतम् अधिकृतलाई कार्यकारी निर्देशकको रूपमा कामकाज गर्न तोक्न सक्नेछ।"

६. **मूल नियमावलीको नियम ८ मा संशोधन** : मूल नियमावलीको नियम ८ को सट्टा देहायको नियम ८ राखिएको छ :-

"८. वार्षिक प्रतिवेदन : (१) परिषद्ले बाल अधिकार सम्बन्धी व्यवस्था, प्रदेश बाल अधिकार समिति र स्थानीय बाल अधिकार समितिको वार्षिक प्रतिवेदन समेतको आधारमा बालबालिका सम्बन्धी राष्ट्रिय प्रतिवेदन मन्त्रालयको स्वीकृति लिई प्रत्येक आर्थिक वर्ष समाप्त भएको तीन महिनाभित्र सार्वजनिक गर्नु पर्नेछ ।

(२) प्रदेश बाल अधिकार समितिले बाल अधिकार सम्बन्धी व्यवस्था, सम्बन्धित प्रदेशभित्रका स्थानीय बाल अधिकार समितिको वार्षिक प्रतिवेदन समेतका आधारमा बालबालिका सम्बन्धी प्रदेश स्तरीय वार्षिक प्रतिवेदन प्रदेशको बालबालिका सम्बन्धी विषय हेर्ने मन्त्रालयको स्वीकृति लिई आर्थिक वर्ष समाप्त भएको पैंतालीस दिनभित्र सार्वजनिक गर्नु पर्नेछ ।

(३) स्थानीय बाल अधिकार समितिले सम्बन्धित स्थानीय तहमा बालबालिका तथा बाल अधिकारको अवस्था समेट्ने गरी बालबालिका सम्बन्धी स्थानीय प्रतिवेदन सम्बन्धित स्थानीय कार्यपालिकाको स्वीकृति लिई प्रत्येक आर्थिक वर्ष समाप्त भएको तीस दिनभित्र सार्वजनिक गर्नु पर्नेछ ।"

७. <u>मूल नियमावलीको नियम १३ मा संशोधन</u> : मूल नियमावलीको नियम १३ को खण्ड (क) को सट्टा देहायको खण्ड (क) राखिएको छ :-

"(क) बालबालिकाको हक हितको संरक्षण तथा बाल कल्याण सम्बन्धी स्थानीय योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्न प्रदेश तथा स्थानीय तह र स्थानीय बाल अधिकार समितिलाई सहयोग गर्ने ।"

८. <u>मूल नियमावलीको नियम २० मा संशोधन</u> : मूल नियमावलीको नियम २० को खण्ड (क) झिकिएको छ ।

९. <u>मूल नियमावलीको नियम २८ मा संशोधन</u> : मूल नियमावलीको नियम २८ को उपनियम (१) को सट्टा देहायको उपनियम (१) राखिएको छ :-

"(१) बाल गृह, बाल सुधार गृह, अस्थायी संरक्षण सेवा केन्द्र, पुनर्स्थापना केन्द्रको निरीक्षण गर्ने व्यक्तिले देहायका कुराहरूको समेत जाँचबुझ गर्नु पर्नेछः-

(क) बालबालिकालाई नियमित रूपमा शिक्षा तथा तालिम प्रदान गरिएको छ वा छैन,

(ख) बालबालिकालाई खेलकुद, मनोरञ्जन तथा सांस्कृतिक कार्यक्रम लगायतका अन्य क्रियाकलापमा संलग्न गराइएको छ वा छैन,

(ग) बालबालिकालाई यस नियमावली बमोजिमको सुविधा प्रदान गरिएको छ वा छैन,

(घ) बाल गृह, बाल सुधार गृह, अस्थायी संरक्षण सेवा केन्द्र वा पुनर्स्थापना केन्द्रमा कुनै अवाञ्छित कार्य भए गरेको छ वा छैन तथा बाल निगरानी कक्षमा बालमैत्री व्यवहार गरिएको छ वा छैन,

(ङ) व्यवस्थापन पक्ष तथा बालबालिकाले ऐन, अन्य प्रचलित कानून वा यस नियमावली बमोजिम पालना गर्नु पर्ने कुराहरू पालना गरेको छ वा छैन।"

१०. <u>मूल नियमावलीको नियम २९ मा संशोधन</u> : मूल नियमावलीको नियम २९ मा रहेका "दफा ३" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "दफा ४" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

११. <u>मूल नियमावलीको नियम ३० मा संशोधन</u> : मूल नियमावलीको नियम ३० मा रहेका "दफा ८" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "दफा ६" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

१२. <u>मूल नियमावलीको नियम ३१ मा संशोधन</u> : मूल नियमावलीको नियम ३१ को सट्टा देहायको नियम ३१ राखिएको छ :-

"३१. <u>कर्मचारी सम्बन्धी</u> : मन्त्रालयले परिषद्को दैनिक प्रशासनिक कार्य सञ्चालनको लागि सङ्घीय निजामती सेवाका कर्मचारीलाई खटाउन सक्नेछ।"

१३. <u>रूपान्तर</u> : मूल नियमावलीको ठाउँ ठाउँमा रहेका देहायका शब्दहरूको सट्टा देहायका शब्दहरू राखी रूपान्तर गरिएको छः-

(क) "केन्द्रीय बाल कल्याण समिति" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "परिषद्",

(ख) "जिल्ला बाल कल्याण समिति" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "स्थानीय बाल अधिकार समिति",

(ग) "बाल कल्याण गृह" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "बाल गृह",

(घ) "अनाथालय वा सुस्त मनस्थिति केन्द्र" वा "अनाथालय तथा सुस्त मनस्थिति केन्द्र" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "अस्थायी संरक्षण सेवा केन्द्र" ।

१४. <u>खारेजी</u> : मूल नियमावलीको परिच्छेद-३, नियम २७ र अनुसूची-३ खारेज गरिएका छन् ।

आज्ञाले,

याम कुमारी खतिवडा

नेपाल सरकारको सचिव